

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 6. Utrùm lex humana obliget cum periculo cujuscumque nocumenti
temporalis, etiam mortis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

vel circa parentes, vel circa Deum. Si primum, est injustitia. Si secundum, est irreverentia. Si tertium, est impietas. Si denique quartum, est irreligio.

Nota 3. Lex humana potest dupliciter contemni, formaliter scilicet, & virtualiter seu interpretative. Contemnitur formaliter, cum aliquid exterius sit vel omittitur contra illam, ex intentione directa & expressa, ut ostendatur contemni, aut etiam ab aliis contemnitur, sive id quod exterius sit vel omittitur contra illam, intentionem talem præ se ferat ex natura sua, sive non. Contemnitur virtualiter & interpretative, cum affective minoris sit quam debet, seu, quod idem est, cum subditus minus quam par est, ad illam afficitur. Unde semper contemnitur virtualiter & interpretative, quotiescumque violatur; quia quotiescumque subditus transgreditur legem, minus quam par est, ad illam afficitur, & ita affective minoris illam quam par est, facit. Sic autem legem humanam contemnere in re levi, non est peccatum mortale; cum nequidem sit peccatum mortale, sic legem divinam in re levi contemnere; alioquin leges divinæ nunquam violarentur sine peccato mortali, quando quidem nulla planè lex violari potest sine virtuali & interpretativo contemptu in sensu explicato.

Nota 4. Quando lex humana contemnitur contemptu formali, vel contemnitur ex parte rei præceptæ, vel ex parte legislatoris, vel ex parte utriusque. Contemnitur ex parte rei præceptæ, cum aliquid exterius sit vel omittitur ex directa intentione, ut res præcepta ostendatur parvi fieri, aut etiam ut ab aliis parvi fiat. Contemnitur ex parte legislatoris, cum aliquid exterius sit vel omittitur ex directa intentione, ut ostendatur parvi fieri, vel etiam ut ab aliis parvi fiat autoritas vel persona legislatoris. Contemnitur ex parte utriusque, cum aliquid exterius sit vel omittitur ex intentione expressa, ut ostendatur parvi fieri, aut etiam ab aliis parvi fiat tum res præcepta, tum autoritas, vel persona legislatoris, sive interius, quod semper supplendum est, re ipsa parvi fiant per existimationem iusto minorem, sive non.

Dixi autem, autoritas, vel persona legislatoris: potest enim legislator dupliciter considerari, nimirum formaliter, ut legislator est & superior, & materialiter, ut est hic homo. Unde cum lex humana formaliter contemnitur ex parte legislatoris, contemni potest vel ex parte legislatoris formaliter sumpti, ut est legislator & superior; vel ex parte legislatoris materialiter sumpti, ut est hic homo; vel denique ex parte legislatoris utroque modo sumpti, & ut est superior, & ut est hic homo. Si lex humana primo modo contemnitur, contemnitur autoritas legislatoris: si secundo modo, contemnitur persona legislatoris: si tertio, seu utroque modo contemnitur, contemnitur & autoritas & persona legislatoris.

Nota 5. Certum est, non semper esse peccatum mortale, quod lex humana contemnitur etiam formaliter ex parte rei præceptæ. Ratio est, quia res præcepta potest esse parvi momenti. Non est autem gravis inordinatio in eo, quod res parvi momenti etiam formaliter contemnitur. Item certum est, non semper esse peccatum mortale, quod lex humana contemnitur formaliter ex parte legislatoris, materialiter sumpti, ut est hic homo, & habet defectum aliquem: nam potest esse veniale ex levitate materiae, & modo contemnendi. Tota ergo difficultas est de contemptu formali legis humanæ ex parte legislatoris formaliter sumpti, ut legislator & superior est. Sed pro resolutione sit

RESPONSIO.

Transgredi legem humanam ex formali contemptu legislatoris humani formaliter sumpti, semper est peccatum mortale.

Prob. Transgredi legem humanam ex contemptu formali legislatoris humani formaliter sumpti, est eam transgredi ex contemptu formali legislatoris humani, sumpti ut est minister Dei, & vicem ejus ge-

Simonnet Theol. Tom. II.

rit. Nam legislator humanus, formaliter sumptus, est legislator humanus, quā legislator & superior; & legislator humanus, quā legislator & superior, est legislator humanus, quā minister Dei, & Dei vicem gerens, juxta illud Apostoli Rom. c. 13. de legislatoribus humanis, quā talibus loquentis: *Ministri Dei sunt, in hoc ipsi serviunt.* videlicet ut malos legibus suis coerceant. Atqui transgredi legem humanam ex formali contemptu legislatoris humani, sumpti ut est minister Dei, & vicem ejus gerit, semper est peccatum mortale. Ergo, &c.

Prob. min. Nam transgredi legem humanam ex formali contemptu ipsius Dei, semper est peccatum mortale: aliquid enim exterius facere vel omittere ex directa intentione ostendendi; vel aliis ingenerandi minorem de Deo existimationem, etiam si illud quod exterius sit vel omittitur, quid minimum sit, gravem continet inordinationem, quia sic contemni graviter disconvenit in spiritum Dei majestati. Atqui transgredi legem humanam ex formali contemptu legislatoris humani, sumpti ut minister est Dei, & Dei vicem gerit, est illam transgredi ex formali contemptu ipsius Dei: nam ex natura rei injuria ministri, ut talis, est simul & indivisibiliter injuria Domini. Unde illud Christi Luc. c. 10. *Qui vos spernit, me spernit:* & illud Apostoli Rom. c. 13. *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Ergo, &c.

Obj. Formalis contemptus legislatoris humani, etiam formaliter sumpti, non est gravius peccatum, quam furtum, inobedientia, sacrilegium, &c. quæ tamen interdum sunt tantum peccata venialia, ob materiæ levitatem. Ergo, &c. *R. neg. ant. & dico* formalem contemptum legislatoris humani, formaliter sumpti, fieri non posse levem per levitatem materiæ, quia formalis contemptus legislatoris humani, formaliter sumpti, est simul & indivisibiliter formalis contemptus Dei. Omnis autem formalis contemptus Dei est mortalis, quia propter excellentiam infinitam divinæ majestatis, gravem deordinationem, proindeque gravem malitiam continet, quantumvis in re minimi momenti contemnat, Deus.

ARTICULUS VI.

Utrum lex humana obliget cum periculo cujuscumque documenti temporalis, etiam mortis.

RESPONSIO I.

Legislator, tam civilis quam ecclesiasticus, potest quandoque suis legibus obligare cum mortis periculo.

Prob. Legislator humanus, sive civilis, sive ecclesiasticus, potest id totum, quod ad bonum commune procurandum necessarium est. Est enim in quavis communitate perfecta, sive civili, sive ecclesiastica, tota potestas necessaria ad sui conservationem & bonum commune procurandum. Nam Deus, ut author naturæ, cujuslibet communitatis civilis, & Christus Ecclesiæ gubernationi, & communi bono sufficientissimè providit. Atqui quandoque ad reipublicæ conservationem & commune bonum procurandum, necessaria est lex, obligans ad aliquid agendum, vel in aliquo loco perieverandum cum periculo vitæ. Ergo, &c.

Obj. Quando communitatis conservatio & bonum commune postulat, ut subditi aliquid agant cum vitæ, periculo, tunc sola lex naturalis obligat ad subeundum mortis periculum, & lex humana solum cogit subditos ad satisfaciendum obligationi naturali. Ergo, &c. *R. tunc* legem naturalem obligare subditos in communi ad subeundum periculum. Unde adhuc necessaria est lex humana, quæ hanc obligationem ad has vel illas personas applicet, quæ applicatio esse non potest sine præcepto propriè dicto, & propriè obligante has vel illas personas determinatè; proindeque supponit in legislatore humano potestatem non solum cogendi ad servandum obligationem naturalem, sed etiam imponendi veram obligationem.

Præterea, quando communis conservatio & bonum commune non postulat, ut hoc potius fiat quam illud cum vitæ discrimine, certe lex naturalis non obligat subditos etiam in communi ad hoc potius faciendum quam illud. Necessè igitur est ut interveniat legislatoris humani præceptum, ut subditi ad hoc potius quam illud faciendum obligentur, quæ certe obligatio non est legis naturalis, sed humanæ.

Item quando certum non est, quod communis conservatio & bonum commune postulet, ut hoc vel illud fiat cum mortis periculo, tunc certum non est, quod lex naturalis obliget subditos etiam in communi. At ubi primum intervenit iudicium & præceptum legislatoris, præcipientis ut hoc vel illud fiat, tunc est certa obligatio hoc vel illud faciendi etiam cum vitæ discrimine. Hæc autem obligatio non per legem naturalem, sed per humanam inducitur.

RESPONSIO II.

Lex humana tunc maximè, & quasi per se obligat cum periculo vitæ, quando tale periculum per se conjunctum est actui præcepto, modò tamen lex iusta sit, quod semper præsumi debet, nisi contrarium constet evidenter.

Prob. Nam si tunc lex humana non obligat cum periculo vitæ, vel quia legislator humanus nunquam potest obligare cum tali periculo; vel quia tale periculum censeri potest esse præter scientiam legislatoris, & ita censeri potest legislator noluisse cum tanto periculo obligare; vel denique quia lex iusta non est. Nihil horum dici potest. Non primum, ut patet ex Respons. I. Non secundum; nam periculum per se connexum cum actu præcepto, censeri non potest ignoratum esse à legislatore, & ita censeri non potest legislator non habuisse intentionem obligandi cum tali periculo. Non denique tertium, quia supponitur legem iustam esse, ad quod requiritur in præsentia, ut lex præcipiat aliquid grave, & valdè necessarium ad bonum statum, vel conservationem reipublicæ; nam respublica non habet dominium vitæ civium, sed solum convenientem usum, & ita non potest propter leves & ordinarias causas cives obligare & cogere ad vitam perdendam, sed solum propter graves, & non ordinarias, & quando id absolute, aut saltem valdè necessarium est ad ejus bonum statum, vel conservationem. Ergo, &c.

Porro semper præsumendum est pro iustitia legis, quando injustam esse non apparet manifestè, & ita lex servanda est etiam in præsentia casu, nisi manifestè appareat injustam esse; quia in dubio tutior pars semper tenenda est, & in dubio semper prævalet jus superioris juri inferiori, & quamvis quilibet homo jus habeat in vitam suam, tamen in eam majus habet jus reipublicæ, quia civis magis est reipublicæ, quam sui ipsius.

Obj. 1. Dare vitam propter opus quod non est per se necessarium ad salutem vel honestatem, est opus supererogationis. Atqui lex humana non potest ejusmodi opera præcipere. Ergo, &c. R. per opus supererogationis vel intelligi opus quod lege divina, sive naturali, sive positiva, præceptum non est, sed est utroque jure divino indifferens; vel opus, quod non habet necessariam connexionem neque cum fine ultimo, neque cum temporali vel spirituali bono communi reipublicæ. Si primum, falsum est quod lex humana non possit præcipere opera supererogationis; potest enim præcipere multa, quæ nullo jure divino præcepta sunt: cum talis potestas ad rectam reipublicæ gubernationem requiratur. Si secundum, fateor legem humanam non posse præcipere opera supererogationis, præsertim cum periculo vitæ. At nego quod dare vitam pro republica sit semper tale opus; nam quandoque habere potest connexionem necessariam cum bono statu reipublicæ, vel ejus conservatione.

Obj. 2. Homo quilibet lege naturali tenetur vitam conservare. Ergo, nulla lex humana obligare potest ad illam perdendam. R. Duplex est naturale præ-

ceptum conservandi vitam, unum negativum, & alterum affirmativum. Negativum est illud, quo lex naturalis prohibet ne quis se ipsum occidat, & quod obligat semper & pro semper. Affirmativum est illud, quo lex naturalis præcipit, ut aliquid fiat ad conservandam vitam, & mortem vitandam. Hoc autem præceptum non obligat pro semper. Nam recta ratio dicitur, vitam exponi posse periculo pro bono communi, quando id postulat bonum commune, imò & propter multas alias causas rationabiles & honestas.

RESPONSIO III.

Quando mortis periculum non est per se, sed solum contingenter connexum cum actu præcepto, tunc lex humana per se non obligat cum periculo vitæ.

Prob. 1. à pari. Lex positiva divina, quæ humana longè gravior est, non solet obligare cum periculo vitæ, quando tale periculum non est nisi contingenter connexum cum actu præcepto. Ergo multò minus obligat lex humana. Probari potest aut multis exemplis, ut exemplo Davidis, qui propter necessitatem comedit panes propositionis, quos tamen comedere, lege divina prohibitum erat laicis. Exemplo Machabæorum, qui licet contra hostes pugnarent die sabbati, &c. Ostendi etiam potest ex lege Christi, qua materialis integritas confessionis præcipitur, & quæ aliquando non obligat propter grave aliquod periculum.

Prob. 2. Idem iudicium esto de omni alia lege humana, ac de lege jejunii. Atqui lex jejunii non obligat cum periculo vitæ. Ergo, &c. Ratio à priori, & omnibus humanis legibus communis est, quia legislator humanus potestatem non habet obligandi ad actum quem præcipit, non obstante quacumque necessitate, accidentaliter adveniente; quia talis potestas non requiritur ad bonum commune procurandum, imò bono communi potius obesset, quam prodesset: vel certe, si habuit potestatem obligandi pro tali casu, rectè censetur noluisse obligare; nam prudens legislator, qualis semper præsumi debetis quilegem tulit, non obligat quantum potest, sed cum moderatione & benignitate, nisi aliud bonum commune evidenter exigit. Hinc si obligatio aliqua gravior sit & durior, licet non sit manifestè injusta, & supra legislatoris potestatem, meritò censetur esse præter ejus intentionem. Quod etiam in lege positiva divina interpretanda observant communiter Doctores.

Porro ratio allata non solum probat legem humanam non obligare cum periculo vitæ, contingenter conjuncto cum actu præcepto, sed nec obligare cum alio periculo gravis nocuenti, qualis est gravis infamia, vel magna bonorum temporalium jactura, quando similiter grave illud nocumentum cum actu præcepto connexum est contingenter tantum.

Dixi autem in Resp. Per se non obligat: nam in quibusdam casibus lex humana per accidens obligat, etiam cum periculo vitæ, vel alterius cujuscumque gravissimi nocuenti, contingenter tantum legis observationi adjuncto, ut quoties legis non observatio cederet in scandalum pusillorum, vel in contemptum religionis, aut legislatoris: item si legem non observans, fidem non profiteretur debito tempore, vel ad aliquid intrinsecè malum cooperaretur. Quandonam autem lex humana per accidens obliget ad sui observationem cum periculo vitæ, aut alterius cujuslibet nocuenti gravissimi, quod observationi legis non est nisi contingenter adjunctum, prudentium iudicio relinquatur id definire ex circumstantiis.

Obj. 1. Bonum commune præferendum est bono privato, & homo tenetur vitam perdere pro bono communi. Ergo cum lex humana propter bonum commune feratur, semper servari debet, non obstante quocumque periculo accidentario. R. n. confeg. Itaque bonum commune privato præferri debet, & ita homo tenetur vitam perdere pro bono communi, quando id necessarium est. At licet propter bonum commune feratur lex, eam tamen observari non semper necessarium est.

est ad bonum commune, cui sufficientissime providetur, si regulariter, & extra casus extraordinarios de quibus agitur, observetur lex, quæ proinde sic finem suum consequitur sufficienter.

Obj. 2. Subditus licet potest servare legem humanam, non obstante periculo mortis, quod actui præcepto accidentarium est. Ergo revera obligatur ad servandam legem humanam, non obstante, &c. *R. neg. confeg.* Aliud enim est obligari ad servandam legem cum periculo mortis, & aliud licet posse illam observare cum tali periculo. Plus enim ad primum requiritur quam ad secundum; & quamvis ad utrumque gravis & iusta causa requiratur, quia homo vitam suam prodigere non potest pro quacumque etiam levi causa; gravior tamen ratio necessaria est, ut subditus ad id obligari possit, quam ut id propria sponte facere possit licet & honeste: honesta enim, quando valde ardua sunt & difficilia, non possunt nobis ab hominibus præcipi sine magna aliqua & speciali necessitate, qua non indigemus ad ea propria sponte faciendâ licet & honeste. Hinc subditus potest licet & honeste, vitam exponere pro bono communi, quoties hoc bono communi magnopere profuturum esse speratur. At non potest ad id obligari à legislatore humano, nisi hoc postulet extrema, vel saltem gravis aliqua necessitas boni communis.

Obj. 3. Non potest quis propter periculum mortis contrahere cum consanguinea in gradu prohibito per legem humanam. *R. inde nihil sequi pro legibus merè præceptivis, vel prohibitis, de quibus tantum hic agitur, & quas negamus per se obligare cum periculo mortis accidentario.* Lex enim prohibens matrimonium cum consanguinea in certo gradu, non purè prohibet, sed etiam irritat tale matrimonium, & quidem absolute, non obstante quocumque periculo, quod non contrahendo incurri potest, ut constat ex communi sensu Doctorum, & praxi Ecclesiæ. Unde qui contrahit propter mortis periculum cum consanguinea in gradu prohibito per legem, peccat graviter: nam sic contrahendo vel tentat facere sacramentum, vel non tentat. Si primum sacrilegium admittit: qui enim tentat sacramentum facere; cum non potest, sacrilegus est. Si secundum, saltem fide agit in re gravi, quod esse non potest sine peccato mortali.

Dices. Lex humana irritans matrimonium cum consanguinea in certo gradu, irritat, non obstante periculo mortis accidentario. Ergo similiter lex humana purè præcipiens vel prohibens aliquem actum non obstante periculo mortis accidentario, obligat.

R. neg. confeg. Ratio disparitatis est, quia ad bonum statum & rectam gubernationem reipublice requiritur, ut lex irritans matrimonium cum consanguinea intra certos gradus, irritet illud absolute & pro quocumque casu; nam si non irritaret absolute & pro quocumque casu, innumera ejusmodi matrimonia fierent ob metum mortis, unde plurima & gravissima incommoda orirentur contra commune bonum reipublice, cui proinde non esset satis provisum. At verò ad bonum statum & rectam gubernationem reipublice sufficit, quod lex purè præcipiens vel prohibens aliquem actum, ad illum faciendum vel omittendum regulariter, & extra casus extraordinarios, hoc est, extra periculum mortis, vel alterius gravis nocuenti, obliget; & sic tantum obligando, satis providet bono communi, proindeque satis consequitur finem suum, quod est bonum commune: non ergo debet majorem obligationem imponere.

Obj. 4. Regula Carthusianorum non vescendi carnibus, obligat egrotos etiam cum vitæ discrimine. Ergo, &c. *R. Carthusianos 1. posse licet & laudabiliter abstinere ab esu carnium etiam cum periculo mortis, quia licitum est & laudabile, atque sanctorum usu confirmatum aliquid facere, unde vita brevior futura sit, modo id fiat ob gravem aliquam & honestam causam. 2. revera obligari ad abstinendum ab esu carnium cum mortis periculo quia lex non vescendi carnibus etiam cum vitæ periculo, in sancta illa re*

Simonet Theol. Tom. II.

religione lata, nec injusta est, nec durior censi potest; nam lata propter magnam utilitatem, seu magnum bonum communitatis, nec obligat nisi homines illi se per vota liberè omiffa voluntariè submittentes, & potest legislator humanus ad aliquem actum, etiam cum periculo mortis contingenter adjuncto, obligare homines legi voluntariè se submittentes, modo ad ferendam legem moveri possit magna aliqua utilitate, seu magno aliquo bono communitatis; neque tunc ad legem ferendam requiritur extrema vel gravis necessitas communitatis. Inde autem nihil sequitur contra assertionem nostram, in qua non agitur, nisi de lege humana aliquem actum præcipiente vel prohibente subditis, quibus liberum non est se submittere, vel non submittere obligationi legis, quales sunt subditi communitatis civilis, vel ecclesiastica.

Quæres. utrum leges præsumptivæ obligent in conscientia.

R. Leges præsumptivæ non obligant in conscientia, quando fundantur in falsa præsumptione. Nam in foro conscientie non habetur ratio falsæ præsumptionis, sed solius veritatis. Sublato autem legis fundamento, lex non subsistit, nec obligat.

Porro duplex est præsumptio, una periculi, seu potentie, quæ frequenter ad actum reducitur; altera vero facti. Quando lex fundatur in præsumptione periculi, licet non existat, nec exiturum sit factum quod timetur nihilominus manet legis obligatio. Sic v. g. lex irritans & prohibens testamenta, legata, & alios similes contractus, sine certa solemnitate facta, quamvis nulla fraus intercesserit, habet tamen omnem effectum suum quia non in fraude facta, sed in periculo fraudis faciendæ fundatur. Idem dic de lege Conc. Trid. irritante & prohibente matrimonium clandestinum; quia fundantur in periculo variorum scelerum, quæ ex ejusmodi matrimoniis oriri possunt. Idem etiam dic de lege ejusd. Conc. irritante & prohibente vororum professionem factam ante decimum sextum ætatis annum expletum; quia non in defectu iudicii ad hanc professionem necessariam, fundatur, sed in periculo ut desit. Idem denique dic de lege irritante & prohibente bonorum Ecclesiæ alienationem, factam sine certa solemnitate; quia fundatur in periculo, ne in detrimentum Ecclesiæ fiat hæc alienatio.

Quando autem lex fundatur in præsumptione facti, quod supponitur in re existere, si factum non existit, & ita falsò præsumitur, lex non obligat, quia legislator non intendit obligare, nisi præsumptio cum veritate concordet, & factum re ipsa existat, quale præsumitur. Sic v. g. lex præcipiens ut obediatur sententiæ quia præsumit eam esse justam, non obligat, si sententia sit injusta. Sic etiam cum Ecclesia præcipit aliquibus ut cohærent, quia præsumit eos esse valido matrimonio conjunctos, nec obligat, nec obligare potest, si propter occultum aliquod impedimentum, matrimonium invalidum est; & illi quibus præcipit ut cohærent, choabitando peccant mortaliter. Porro quandonam leges præsumptivæ fundentur in præsumptione periculi, quandonam in præsumptione facti, cognoscitur ex tenore & materia legis adjuncto usu, & interpretatione Doctorum.

DISPUTATIO VII.

De Lege penali.

ARTICULUS I.

Utrum possit dari lex penalis mixta, & an re ipsa detur.

RESPONSIO I.

Dari potest lex penalis mixta.

Prob. Lex penalis mixta est ea, quæ obligat in conscientia ad faciendum vel omittendum aliquid, & simul penam imponit transgressoribus: unde con-